בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בָּטְלָה עֲבוֹדָה מֵאֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, וּבְנִיסָן של אותה שנה נִגְאֲלוּ. תְּשַׁרֵי עֲתִידִין לִינָּאֵל לעתיד לבא. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ חולק על מקצת הדברים ואוֹמֵר, בְּנִיסָן נִבְרָא הָעוֹלָם, בְּנִיסָן נוֹלְדוּ אָבוֹת – אברהם ויעקב, בְּנִיסָן מֵתוּ הָאָבוֹת, בְּפֶסַח נוֹלַד יִצְחָק, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נִפְקְדָה שָׂרָה רָחֵל וְחַנָּה, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה יָצָא יוֹסֵף מִבֵּית הָאֲסוּרִין, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בָּטְלָה עֲבוֹדָה מֵאֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, בְּנִיסָן נִגְאֲלוּ, בְּנִיסָן עֲתִידִין לִינָּאֵל.

הגמרא מביאה ברייתא בביאור מחלוקתם: תַּנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, מִנַּיִן שֶׁבִּתְשְׁרֵי נִבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א יא) 'וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי', אֵיזֶהוּ חֹדֶשׁ שֶׁבּוֹ הָאָרֶץ מוֹצִיאָה דֶּשָׁאִים, וְאֵילּוֹ מֻלָּא פֵּירוֹת – שנגמר בישולם, הֱוֵי אוֹמֵר זֶה תִּשְׁרֵי, ומוכח שבו נברא העולם. ראיה נוספת: וְאוֹתוֹ הַפֶּרֶק שנברא בו העולם, זְמַן רְבִיעָה [־ירידת גשמים] הָיְתָה, וְיָרְדוּ גְּשָׁמִים וְצִימְּחוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ב ו) 'וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה', וזהו בתשרי.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, מִנַּיִן שֶׁבְּנִיסָן נִבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (שם א יב) 'וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֹשֶׂה פְּרִי', אֵיזֶהוּ חֹדֶשׁ שֶׁהָאָרֶץ מְלֵיאָה דֶּשָׁאִים, וְאֵילָן מוֹצִיא פֵּירוֹת, הֱוֵי אוֹמֵר זֶה נִיסָן. ראיה נוספת: וְאוֹתוֹ הַפֶּרֶק – חודש ניסן, הוא זְמַן בְּהֵמָה וְחַיָּה וְעוֹף שֶׁמְּזַדַּוְּגִין זֶה אֵצֶל זֶה ומתרבים, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סה יד) 'לָבְשׁוּ כָרִים הַצֹּאן וְגוֹ' וְעֲמָקִים יַעַטְפוּ בָר יְתְרוֹעֲעוּ אַף יָשִׁירוּ', כלומר, הצאן נראות כמתלבשות בבשר על ידי שמתעברות, ודבר זה קורה בחודש ניסן, שבו 'עמקים יעטפו בר' כלומר השבלים עומדות לפני קצירתן, ו'יתרועעו אף ישירו', שהרוח מנשבת והן נוקשות זו על זו ונשמע הקול כאילו הן משוררות, וכיון שכשנבראו בעלי החיים היו צריכים להזדווג בכדי להתרבות, מוכח שבניסן נברא העולם.

מקשה הגמרא: וְאִידָךְ נַמִּי – ואף לרבי אליעזר, הָא כְּתִיב 'עֵץ עֹשֶׂה פְּרִי', ומשמע שהעץ התחיל להוציא פירות, והיינו בניסן. מתרצת הגמרא: הַהוּא, לְבָרְכָה לְדוֹרוֹת הוּא דִּכְתִיב, שבכל הדורות ימשיכו האילנות להוציא פירות, אבל עתה, בעת בריאת העולם, היה האילן מלא פירות, כיון שבתשרי נברא העולם.

ממשיכה הגמרא ומקשה: וְאִידָךְ נַמִּי – ואף לרבי יהושע, הָא כְּתִיב 'עֵץ פְּרִי', והיינו בתשרי שהעץ מלא פירות גמורים. מתרצת הגמרא: הַהוּא – פסוק זה נדרש כִּדְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, כָּל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית (לקומתן) [בְּקוֹמָתָן] נִבְרְאוּ – כשהם שלמים וגמורים, וְלַדְעָתָן נִבְרְאוּ – שנשאלו אם רצונם להברא, והשיבו 'הן', וְלִצְבְיוֹנָן נִבְרְאוּ – בדמות ובטעם שרצה כל אחד מהם להבראות, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב א) 'וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם', אַל תִּקְרֵי 'צְבָאָם' אֶלָּא 'צִבְיוֹנָם', ולפי זה 'עץ פרי' היינו שהיה כל עץ גדול וראוי להוציא פירות מיד, אך לא שכבר היה מלא פירות.

*

מביאה הגמרא את המשך הברייתא בענין לידת האבות: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, מִנַּיִן שֶׁבְּתִשְׁרֵי נוֹלְדוּ אָבוֹת – אברהם ויעקב, שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א׳ ח ב) 'וַיִּקָּהֲלוּ אֶל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּיֶרַח הָאֵתָנִים בָּחָג הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי', והיינו בסוכות שבחדש תשרי, והוא מכונה 'ירח האיתנים' כיון שהוא יֶרַח [־חודש] שֶׁנּוֹלְדוּ בּוֹ אֵיתָנֵי עוֹלָם – יסודות העולם, והם האבות, שהעולם עומד בזכותם. מבררת הגמרא: מַאי מַשְׁמַע – מהיכן נלמד דְּהַאי 'אֵיתָן' לִישָׁנָא דְּתַקִּיפֵי הוּא – הוא לשון חזק ועמידה, כְּדִכְתִיב בדברי בלעם על יתרו (במדבר כד כא) 'אֵיתָן מוֹשָׁבֶךָ' – המקום שישבת בו בתוך ישראל הוא חזק ועומד לעולם. מוכיחה הגמרא שאיתנים הכוונה לאבות: וְאוֹמֵר (מיכה ו ב), 'שִׁמְעוּ הָרִים אֶת רִיב ה' וְהָאֵתָנִים מֹסְדֵי אָרֶץ', ומוכח ש'איתנים' שבפסוק נקראים גם 'הרים', וְהפסוק אוֹמֵר (שיר השירים ב ח) 'קוֹל דּוֹדִי הִנֵּה זֶה בָּא מְדַלֵּג עַל הֶהָרִים מְקַפֵּץ עַל הַגְּבָעוֹת', ודרשו חכמים 'מְדַלֵּג עַל הָהָרִים', כלומר שהקץ בא בדילוג ובמהירות בְּזְכוּת הָאָבוֹת המכונים 'הרים', ו'מְקַפֵּץ עַל הַגְּבָעוֹת', בְּזְכוּת הָאִמָּהוֹת המכונות 'גבעות', הרי שהאבות מכונים 'הרים', ואם כן מכונים גם 'איתנים', נמצא ש'ירח האיתנים' קרוי על שם שנולדו בו האבות שנקראו 'איתנים', ומוכח שבתשרי נולדו האבות.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, מִנַּיִן שֶׁבְּנִיסָן נוֹלְדוּ אָבוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א׳ ו א) 'וַיְהִי בִּשְׁמוֹנִים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית בְּחֹדֶשׁ זִיו הוּא הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לִמְלֹךְ שְׁלֹמֹה עַל יִשְׂרָאֵל וַיִּבֶן הַבַּיִת לַה'', ו'זִיו' הוא יופי, ו'ירח זיו' היינו בֵּירַח שֶׁנּוֹלְדוּ בּוֹ יְוִיתָנֵי עוֹלָם – האבות, שהם יופיו של העולם, כלומר, שנולדו האבות בניסן, וכשהגיע אייר היה כולו מלא זיו.

מקשה הגמרא: (ואידך נמי הכתיב) [ולרבי יהושע, הָכְתִיב] 'בְּיֶרַח הָאֵתָנִים', ומוכח שנולדו בתשרי. מתרצת הגמרא: הָתָם – פירוש הפסוק 'ירח האיתנים' הוא דְּתַקִּיפֵי בְּמִצְוֹת – שהחודש חזק ומרובה במצוות, שופר, יום כפור, סוכה, לולב, ערבה וניסוך המים.

מקשה הגמרא: וְאִידָךְ נַמִּי – ואף לרבי אליעזר, הָכְתִיב 'בְּחֹדֶשׁ זִיו', ומוכח שנולדו בניסן. מתרצת הגמרא: הַהוּא, דְּאִית לֵיהּ וְיוּא לְאִילָנֵי – שיש בחדש אייר יופי לאילנות, כיון שאז הוא זמן הפריחה שמתחילה בחדש ניסן, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה, הַאי מַאן דְּנָפֵק [־מי שיוצא] בֵּילְמֵי נִיסָן, שהוא זמן פריחת האילנות, וְחָזֵי אִילָנֵי דְּמַלְבְּלֵבֵי – ורואה אילנות המוציאים פרחים, אוֹמֵר 'בָּרוּךְ אתה ה' אלהינו מלך העולם שֶׁלֹּא חִסַּר מֵעוֹלָמוֹ כְּלוּם, וּבָרָא בּוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאִילָנוֹת טוֹבוֹת לְהִתְנָאוֹת – ליהנות בָּהֶן בְּנֵי אָדָם'.

*

הגמרא מבררת את זמן מיתת האבות: מַאן דְּאָמַר בְּנִיסָן נוֹלְדוּ האבות, סובר שבְּנִיסָן מֵתוּ, וּמַאן דְּאָמַר בְּתִשְׁרֵי נוֹלְדוּ, סובר שבְּתִשְׁרֵי מֵתוּ, כמבואר בדבריהם. ולמדו זאת מכך שֶׁנֶּאֱמַר לגבי משה רבינו (דברים לא ב) 'וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם לא אוּכַל עוֹד לָצֵאת וְלָבוֹא', שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר 'הַיּוֹם' – לכאורה תיבת 'היום' מיותרת, שהרי ביום זה הוא מדבר עמהם, וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר 'הַיּוֹם', הַיּוֹם מָלְאוּ יָמַי וְשָׁנוֹתַי, שביום זה נולדתי, וכתבה זאת התורה כדי לְלַמֶּדְךָ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב וּמְמַלֵּא שְׁנוֹתֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים מִיּוֹם לְיוֹם מֵחֹדֶשׁ לְחֹדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כג כו) 'אֶת מִסְפַּר יָמֶיךָ אֲמַלֵּא', והוא הדין באבות, שמתו באותו יום שבו נולדו.

*

שנינו בברייתא: 'בְּפֶסַח נוֹלַד יִצְחָק'. מבארת הגמרא: מָנָלָן, דִּכְתִיב שבישר המלאך לאברהם שיוולד לו יצחק ואמר לו (בראשית יח יד) 'לַמּוֹעֵד אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חַיָּה וּלְשָׂרָה בֵּן', ו'למועד' היינו שביום טוב הקרוב כבר יוולד לה בן, ויש לברר אֵימַת קָאֵי – מתי בישר לו המלאך זאת, ופשוט שיש להרחיק את זמן הבשורה מזמן הלידה בכל האפשר, שתהיה אפשרות שבינתיים תתעבר שרה ותלד, ולכן יש לומר שהבשורה עצמה היתה ביום טוב הקודם, לפני היום טוב שבו נולד יצחק, אִילֵימָא שהיה זה בְּפֶסַח, וְקָאָמַר לֵיהּ שֶׁבָּעֲשָׂרֶת [־שבועות] תלד, בְּחַמְשָׁה יוֹמִין שבין פסח לעצרת מִי קָא יָלְדָה – וכי יתכן שתתעבר ותלד. אֶלָּא אם תאמר דְּקָאֵי – שעמדו אז בָּעֲשָׂרֶת, וְקָאָמַר לֵיהּ שֶׁבְּתִשְׁרֵי תלד, אַבְּתִי קשה, בְּחַמְשָׁה יַרְחֵי [־חדשים] שבין עצרת לסוכות מִי קָא יָלְדָה. אֶלָּא ודאי דְּקָאֵי בָּחָג – בסוכות וְקָאָמַר לֵיהּ שֶׁבְּנִיסָן תלד, לאחר ששה חדשים, ומוכח שיצחק נולד בפסח. מקשה הגמרא: אַבְּתִי קשה, בְּשִׁיתָּא יַרְחֵי שבין סוכות לפסח מִי קָא יָלְדָה. מתרצת הגמרא: תָּנָא, אוֹתָהּ שָׁנָה מְעוּבֶּרֶת הָיְתָה, ובין סוכות לפסח היו שבעה חדשים. מקשה הגמרא: הרי באותו יום שבישרוה המלאכים על לידת יצחק היתה נדה (ב״מ פז.), וְסוֹף סוֹף, כִּי מָדְלֵי מַר – כשתורידו את יוֹמֵי הַטּוּמְאָה שלה שבהם לא יכלה להתעבר, בָּצְרֵי לְהוּ – יש פחות משבעה חדשים. מתרצת הגמרא: אָמַר מַר זוּטְרָא, אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר (נדה לח:) שאשה הִיוֹלֶדֶת לִתְשָׁעָה חדשים אֵינָהּ יוֹלֶדֶת לְמִקְּטֵעִין – לחלק מתשעה חדשים, אלא רק אחר תשעה שלמים, מכל מקום הִיוֹלֶדֶת לְשִׁבְעָה חדשים יוֹלֶדֶת לְמִקְּטֵעִין, שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל א׳ א ב) 'וַיְהִי לִתְקוּפוֹת הַיָּמִים וַתַּהַר חַנָּה וַתֵּלֶד בֵּן', ו'תקופה' היא שלשה חדשים, וּמִיעוּט לשון 'תְּקוּפוֹת' הוא שְׁתַּיִם, וּמִיעוּט לשון 'יָמִים' הוא שְׁנַיִם, נמצא שילדה אחרי ששה חדשים ויומיים, וכך שרה ילדה לאחר מעט פחות משבעה חדשים.

המשך בעמוד קלה

*

שנינו בברייתא: **בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נִפְקְדָה שָׂרָה רָחֵל וְחַנָּה**. מבארת הגמרא: **מָנָלָן, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אָתְיָא** בגזירה שוה **'פְּקִידָה' 'פְּקִידָה'**, **וְאָתְיָא** בגזירה שוה **'זְכִירָה' 'זְכִירָה'**, וכך הוא הלימוד, **כְּתִיב** בָּרָחֵל (בראשית ל כב) **'וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל', וּכְתִיב** בְּחַנָּה (שמואל א' א יט) **'וַיִּזְכְּרֶהָ ה'', וְאָתְיָא 'זְכִירָה' זְכִירָה' מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה, דִּכְתִיב** (ויקרא כג כד) לגבי ראש השנה **'שַׁבָּתוֹן זִכְרוֹן תְּרוּעָה'**, וכך גם הזכירה האמורה ברחל וחנה היתה בראש השנה. ויש להמשיך וללמוד גזירה שוה **'פְּקִידָה פְּקִידָה', כְּתִיב בְּחַנָּה** (שמואל א' ב כא) **'כִּי פָקַד ה' אֶת חַנָּה'**, **וּכְתִיב בְּשָׂרָה** (בראשית כא א) **'וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה'**, וכשם שחנה נפקדה בראש השנה, כמו שלמדנו בגזירה שוה של 'זכירה', כך שרה נפקדה בראש השנה.

*

שנינו בברייתא: **'בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה יָצָא יוֹסֵף מִבֵּית הָאֲסוּרִין'**. מבארת הגמרא: **מָנָלָן, דִּכְתִיב** (תהלים פא ד-ו) **'תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר (בכסא) [בַּכֶּסֶה] לְיוֹם חַגֵּנוּ, כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא' וְגוֹ'**, ופסוקים אלו נאמרו על ראש השנה שתוקעים בו בשופר,

והפסוק הבא הוא 'עֵדוּת בִּיהוֹסֵף שָׂמוֹ בְּצֵאתוֹ וְגוֹ' עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם שִׂפַת לֹא יָדַעְתִּי אֶשְׁמָע', והיינו שבראש השנה יצא יוסף מבית האסורים ומלך על ארץ מצרים.

*

שנינו בברייתא: 'בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בָּטְלָה עֲבוֹדָה מֵאֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם'. מבארת הגמרא מהיכן לומדים זאת, כְּתִיב הָכָא (שמות ו ו) 'וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלוֹת מִצְרַיִם', וּכְתִיב הָתָם לגבי יציאת יוסף מבית האסורים (תהלים פא ז) 'הֲסִירוֹתִי מִסֶּבֶל שִׁכְמוֹ', ולמדים לשון 'סבלות' מלשון 'סבל', שכשם שיוסף יצא מבית האסורים בראש השנה, כך בטלה עבודת השעבוד מישראל בראש השנה.

*

שנינו בברייתא: 'בְּנִיסָן נִגְאֲלוּ', אומרת הגמרא, היינו כְּדְאִיתָא – כמפורש בתורה בכמה מקומות, שיצאו ישראל ממצרים בניסן. 'תְּשְׁרֵי עֲתִידִין לִינָּאֵל', מבארת הגמרא מהיכן לומדים זאת, אָתְיָא גזירה שוה 'שופר' 'שופר', כְּתִיב הָכָא – בראש השנה (תהלים פא ד) 'תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר', וּכְתִיב הָתָם – לגבי הגאולה העתידה (ישעיה כז יג) 'וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתָּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וּבָאוּ הָאֹבְדִים בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר וְהַנִּדָּחִים בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וְהִשְׁתַּחֲווּ לַה' בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלָם', וכשם ש'שופר' של ראש השנה הוא בתשרי, כך הגאולה העתידה שנאמר בה 'שופר' תהיה בתשרי.

*

שנינו בברייתא: 'רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, בְּנִיסָן נִגְאֲלוּ בְּנִיסָן עֲתִידִין לִינָּאֵל'. מבארת הגמרא: מָנָלָן, דְּאָמַר קְרָא על ליל חמשה עשר בניסן (שמות יב מב) 'לֵיל שִׁמֻּרִים הוּא לַה' לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הוּא הַלַּיְלָה הַזֶּה לַה' שִׁמֻּרִים לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדֹרֹתָם', והיינו שהוא לֵיל הַמְשׁוּמָּר וְכָא מְשֻׁשַּׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית – שכבר משמת ימי בראשית ה' יושב ומצפה לגאולות העתידות להיות בו, בין יציאת מצרים, ובין הגאולה העתידה, שהרי נאמר בפסוק פעמיים לשון 'שימורים'. אומרת הגמרא: וְאִידָךְ – ורבי אליעזר, הסובר שבתשרי עתידים ליגאל, דורש את מה שנאמר 'ליל שמורים', שהוא לַיְלָה הַמְשׁוּמָּר וְכָא מִן הַמַּזִּיקִין – שאינם שולטים בו.

*

הגמרא חוזרת לדון במחלוקת מתי נברא העולם. אומרת הגמרא: וְאָזְדוּ לְטַעֲמַייהוּ – רבי אליעזר ורבי יהושע נחלקו לגבי זמן תחילת המבול, כשיטתם במחלוקת זו, מתי נברא העולם, דְּתַנְיָא, נאמר בתורה (בראשית ז יא) 'בִּשְׁנַת שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי נֹחַ בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּשִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל מַעְיְנוֹת תְּהוֹם רַבָּה וַאֲרֻבֹּת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחוּ', ונאמר (שם ח ד-ה) 'וַתָּנַח הַתֵּבָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּשִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ עַל הָרֵי אֲרָרָט, וְהַמַּיִם הָיוּ הָלוֹךְ וְחָסוֹר עַד הַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בָּעֲשִׂירִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ נִרְאוּ רָאשֵׁי הָהָרִים', ואחר כך נאמר (שם ח יג) 'וַיְהִי בְּאַחַת וְשֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה בָּרִאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ חָרְבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ', ולא התבאר בתורה מהו 'החדש השני' שבו התחיל המבול, אמנם מכך שכתבה התורה לגבי החדש השני שהיה זה בשנת 'שש מאות', ולאחר המבול, לגבי החדש הראשון בשנה הבאה כתבה התורה שהיה זה בשנת 'שש מאות ואחת', מוכח שכל המבול היה באותה שנה, בחדש השני התחיל המבול ובחדש העשירי נראו ראשי ההרים, ובזה נחלקו, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, אוֹתוֹ הַיּוֹם שהתחיל בו המבול, שִׁבְעָה עָשָׂר בְּאִיָּיר הָיָה, ומזלו של חדש ניסן הוא טלה, ושל אייר הוא שור, וכל מזל עולה בחודש שלו מעל האופק בתחילת היום, הרי שבחדש אייר מזל טלה עולה מעל האופק רק בשתי השעות האחרונות של הלילה, ובשאר היום הוא שוקע והולך כלפי מטה, שהרי באייר מזל טלה הוא האחרון לעליית המזלות, ונמצא ששבעה עשר באייר הוא יוֹם שֶׁמַּזַּל כִּימָה שׁוֹקֵעַ בַּיּוֹם, ו'כימה' היא תבנית צורת כוכבים הנמצאת בזנבו של מזל טלה, ומהם בא ריבוי הגשמים (ברכות נח:), וְכיון שהוא שוקע והולך, לפיכך באותה התקופה הגשמים פוסקים והמַּעְיָנוֹת מִתְמַעֲטִין. וּמִתּוֹךְ שֶׁשִּׁנּוּ דור המבול את מַעֲשֵׂיהֶן מסדר המוסר והטבע, וחטאו בזנות וערבוב המינים בכל הברואים שבעולם, שִׁנָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם מַעֲשֶׂה בְרֵאשִׁית, וְהֶעֱלָה את מַזַּל כִּימָה בַּיּוֹם, לאחר שתי השעות האחרונות של הלילה, שהרי ביום התחיל המבול, ובכך שלט בעולם מזל 'כימה' שהוא מרבה את הגשמים, והוסיף וְנָטַל ה' שְׁנֵי כוֹכָבִים מִתוך מאת הכוכבים שבמזל כִּימָה, וְהֵבִיא מַבּוּל לָעוֹלָם מתוך אותו נקב שבמקום שני הכוכבים, ואמר כן לשיטתו שבניסן נברא העולם, ומניסן מונים את שנות הדורות, וכיון שמוכח מהפסוקים שכל המבול היה בשנה אחת, שנת שש מאות לחיי נח, הוצרך לפרש שהמבול התחיל באייר והסתיים באותה שנה, וחרבו המים בראשון לחדש בשנת שש מאות ואחת, היתה בניסן שאחריו.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, כיון שבתשרי נברא העולם, והוכח שכל המבול היה בשנה אחת, אוֹתוֹ הַיּוֹם שהתחיל בו המבול שִׁבְעָה עָשָׂר בְּמַרְחֶשְׁוָן הָיָה, שבו שולט מזל עקרב, ועולה בתחילת היום במשך כל החדש, ומזל טלה עולה בשעה אחת עשרה ביום, ונמצא שהתחיל המבול ביוֹם שֶׁמַּזַּל כִּימָה שהוא זנב 'טלה' עדיין עוֹלֶה בַּיּוֹם, וּמַעְיְנוֹת מִתְנַבְּרִים, כפי שהוא בימות הגשמים בכל שנה,

---

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט אייר, תשי"ד
ברוקלין.

שלום וברכה!

... מ"ש שבעת התועדות ישנה התעוררות אבל אח"כ כשאין רואים הצלחה הנה נופל מעט ברוחו וחסר בענין השמחה. הנה אין להנהגה כזו יסוד כלל וכלל כי חזקה להתועדות חסידותי שפועלת, אלא שלפעמים ניכרת התועלת על אתר ולפעמים מתאחרים הדברים, אבל דבר **בטוח** הוא שסוכ"ס פועל זה הן בעצמו והן בסביבה.

והשי"ת יצליחו לעבדו מתוך שמחה ולהיות חזק במדת הבטחון כפשוטו ממש שיצליח בפרנסתו נוסף על עסקנות בצרכי צבור והוא וזוגתו שיחיו ירוו רוב נחת חסידותי מכל ילידי שיחיו.

בברכת הצלחה.